

ся окремо бухгалтерський облік екологічних витрат та зобов'язань, а спеціалісти, які займаються еко-питаннями, не мають достатньої кваліфікації та досвіду. Ризик невиявлення має бути обернено-пропорційно зменшений збільшенню властивого ризику та ризику контролю, пов'язаним з екологічними аспектами, та спричинить виконання додаткових, специфічних аудиторських процедур.

Згідно із ст. 49 Закону України "Про охорону навколишнього природного середовища", в Україні здійснюється добровільне і обов'язкове страхування на випадок шкоди, заподіяної внаслідок забруднення навколишнього природного середовища та погіршення якості природних ресурсів. У зв'язку з цим аудитор повинен отримати дані про існуючий (або раніше діючий) страховий поліс підприємства щодо страхового покриття екологічних ризиків його діяльності, перевірити правильність страхових платежів та розрахунків, а також чи повністю покриває страховка екологічні ризики.

Усю відповідальність за адекватність та повноту розкриття інформації з екологічних питань у фінансовій звітності несе керівництво підприємства, а не аудитор, який цю звітність перевіряє. Якщо аудитор має докази неправильного відображення екологічних аспектів у звітності відповідно до чинних стандартів, то залежно від істотності викривлення даних він видає один із варіантів модифікованого аудиторського висновку.

Виходячи із викладеного, можна зробити висновок, що екологічний аудит, у тому числі врахування екологічних аспектів при перевірці фінансової звітності, має стати обов'язковим елементом роботи вітчизняних аудиторів, що підніме діяльність аудиторів на якісно новий рівень. Запровадження екологічного аудиту в Україні сприятиме подальшій інтеграції нашої держави в Європейське та Світове економічне співтовариство.

Проте ця проблема потребує подальших глибоких методичних та організаційних розробок, їх практичного втілення, створення відповідної законодавчої та нормативної бази.

Література

1. **Про екологічний аудит:** Закон України від 24 червня 2004 р. № 1862 – IV. – Урядовий кур'єр. – 2004, № 150.

2. **Інструкція про застосування Плану рахунків бухгалтерського обліку активів, капіталу, зобов'язань і господарських операцій підприємств і організацій,** затверджена наказом Міністерства фінансів України від 30.11.1999 р. № 291 (зі змінами та доповненнями).

УДК 331.5:339.13

Асист. О.І. Іляш¹ – Львівська КА

ТЕОРЕТИЧНА СУТНІСТЬ ТА СТРУКТУРА РИНКУ ПРАЦІ СФЕРИ ТОРГІВЛІ

Розглянуто теоретичну сутність ринку праці сфери торгівлі – однієї з найбільш працемістких сфер господарської діяльності, яка сьогодні набуває особливої актуальності. Показано її роль в умовах трансформації системи вищої та професійно-технічної освіти у напрямку створення загальнорозвиваючої моделі підготовки спеціалістів, здатних швидко реагувати на зовнішні зміни.

¹ Наук. керівник: проф. В.С. Марцин, д-р екон. наук, акад. АН України, м. Львів

Theoretical essence and structure of labor-market in the sphere of trade

The article deals with the theoretical essence of trade – one of the most labor consuming spheres of economical activities, which currently becomes especially topical. It characterizes its function under the conditions of transformation of higher and vocational education in the light of establishment of comprehensive training model that will allow specialists quickly react to external changes.

Однією з найважливіших закономірностей розвитку економіки в усьому світі є взаємозв'язок економічного росту та підвищення ролі послуг у національній економіці. Це виражається вираження у збільшенні частки трудових, матеріальних та фінансових ресурсів, що використовуються у сфері послуг. Із розвитком суспільства, зростанням продуктивних сил відбувається і посилений розвиток цієї сфери. Спостерігається зростання зайнятості, технічного забезпечення праці, впровадження все більш досконалих технологій. Сфера послуг активно впливає на суспільне виробництво, продуктивність праці, на рівень життя населення.

Торгівля займає особливе місце в структурі сфери послуг та в системі економічних відносин держави загалом. Вона опосередковує товарно-грошовий обмін у величезних розмірах – понад 400 млрд. грн. щорічно, формує не менше 12 % ВВП України і, безперечно, виступає істотним чинником економічного зростання. Крім того, галузь торгівлі відіграє важливу роль у реалізації соціальної політики, ринкової орієнтації національної економіки, формуванні конкурентного середовища [1, ст. 94].

Особливістю сучасного розвитку галузі торгівлі є позитивна і стійка динаміка її результативних показників. Середньорічні темпи зростання товарообороту, починаючи із 2000 року, перевищують 15 %, що вдвічі вище темпів зростання ВВП [1, ст. 94]. Спостерігаються позитивні тенденції в структурі товарообороту, кон'юктурі ринку, розвитку матеріально-технічного потенціалу галузі.

Галузь торгівлі відіграє важливу роль у вирішенні питання зайнятості населення: частка зайнятих у сфері торгівлі перевищує 16 % від загальної їх кількості. Саме тому, дослідження чинників формування та механізмів регулювання ринку праці галузі торгівлі є необхідним і своєчасним. В даному параграфі наводяться теоретичні засади галузевих ринків праці та галузі торгівлі зокрема.

Підґрунтям наукового дослідження галузевих ринків праці слугує теорія сегментації. Згідно з положеннями теорії сегментації, ринок праці розглядається як конгломерат більш-менш замкнутих часткових ринків робочої сили, різноманіття яких оцінюється за показниками відмінностей у складі трудових ресурсів і робочих місць, а також їх співвідношення.

Увага до сегментації зумовлена об'єктивною потребою поглибленої диференціації ринку праці, яка можлива за рахунок появи нових ознак диференціації (по горизонталі) і внаслідок ускладнення відмінностей у межах кожної специфічної групи (по вертикалі); вона потрібна для визначення полі-

тики на ринку праці. Особливо це важливо для ринків країн, економіка перебуває на етапі трансформації.

В економічній літературі не існує одностайності у визначенні суті, критеріїв та структури сегментації ринку праці. Так, французький економіст Ф. Мішон вважає, що сегментація проявляється у формуванні різних умов найму і використання окремих категорій працівників. Дж.Рубер виділяє галузеву, професійну та секторальну сегментацію [2, ст. 57].

Загалом, структурними ознаками сегментації ринків праці можуть бути територіальний, соціальний, професійний підходи; ланки суспільного виробництва; кількісне співвідношення покупців; умови конкуренції; співвідношення попиту та пропозиції робочої сили.

З точки зору суспільного виробництва, виокремлюють ринки праці:

- народногосподарський (національний), включає галузеві ринки праці;
- галузевий, включає внутрішньофірмові ринки праці;
- внутрішньофірмовий, тобто ринок праці підприємства, фірми, установи, організації.

Особливий інтерес для нашого дослідження мають власне галузеві ринки праці, які характеризують співвідношення попиту та пропозиції робочої сили щодо сукупності професій, характерної для певної галузі (в нашому випадку – це галузь торгівлі), а також професійні ринки праці, які характеризують ситуацію, що складається для конкретної професії.

Зацікавлення такими спеціалізованими ринками праці зумовлена двома причинами. По-перше, загальна ситуація із зайнятістю на певному територіальному ринку є відображенням особливостей, що склались на всій сукупності галузевих та професійних ринків праці. До них необхідно віднести як надлишок пропозиції з боку робітників певних професій при обмеженій кількості робочих місць, так, і навпаки, відсутність пропозиції з боку спеціалістів того чи іншого профілю за наявності великої кількості вакантних робочих місць, навіть, якщо такі спеціалісти в країні (регіоні, місті) є. Отже, для оцінки можливості вирішення проблеми зайнятості недостатньо порівняти кількість вакантних робочих місць та чисельність незайнятого населення (чи безробітних). Значно важливішим є вивчення саме галузевих та професійних ринків праці певного регіону для визначення того, які ж робочі місця є вільними і який рівень кваліфікації та професійної підготовки мають особи, які є безробітними.

По-друге, детальний аналіз стану галузевих та професійних ринків праці дає змогу зрозуміти природу можливої невідповідності між попитом та пропозицією робочої сили та максимально конкретизувати заходи щодо зміни ситуації на них в потрібному напрямку. Узгодження попиту та пропозиції робочої сили завжди вимагає ув'язки робочого місця з певною галуззю, професією, а остання визначає вимоги до професійної підготовки працівника.

Таким чином, *риннок праці сфери торгівлі* як складова частина національного ринку праці являє собою механізм узгодження інтересів роботодавців та найманих працівників у межах торговельної діяльності, яка являє собою діяльність із купівлі та продажу товарів і послуг.

Структуру ринку праці галузі торгівлі можна визначити за аналогією із структурою національного ринку праці, яку пропонують українські дослідники теорії ринку праці Д. Богиня, О. Грішнова [3, ст. 48-51], а також російські вчені Р. Колосова, Р. Чижова, С. Рошін, К. Ремізов, Б. Генкін [4, ст. 126-129]. Найбільш узагальнюючим є поняття *сукупного ринку праці сфери торгівлі*. Головними його складовими є сукупна пропозиція, яка охоплює всіх, хто працює або активно шукає роботу, пов'язану із торговельною діяльністю, та сукупний попит, який визначається загальною потребою галузі торгівлі в працівниках.

Така структура ставить нові вимоги до якісних характеристик підготовки фахівців даної галузі. Так, з'являються абсолютно нові професії у торговельній діяльності (маркетолог, логіст тощо). Крім цього, залученням комп'ютерних та інших інноваційних технологій у торгівлі, розвиток інтернет-торгівлі вимагає навіть від рядового продавця навиків роботи на комп'ютері, касовому апараті, пакувальних чи різальних приладах тощо.

На ринку праці сфери торгівлі особливе значення належить такому суб'єкту, як держава, функції якої повинні зводитись до таких:

- забезпечення нормативно-правової бази функціонування сфери торгівлі та ринку праці цієї сфери зокрема, а також ефективного державного контролю за дотриманням вимог законодавства;
- формування багатуукладної сфери торгівлі на основі приватизації, корпоратизації, кооперування, інтеграції, а також стимулювання всіх видів інвестицій для структурної перебудови торговельної сфери з метою демонополізації торгівлі та розвитку конкурентного середовища;
- оптимізація соціальної, організаційної, функціональної і територіальної структур торгівлі, розвиток і зміцнення торгівлі як ефективного каналу реалізації товарів та послуг;
- розвиток потужного внутрішнього ринку та забезпечення платоспроможності населення;
- формування системи забезпечення соціального захисту суб'єктів ринку праці сфери торгівлі в процесі економічних взаємовідносин між ними;
- підтримка розвитку професійних спілок, які діють у сфері торгівлі.

На жаль, сьогодні функції держави на ринку праці сфери торгівлі не зафіксовані у жодному нормативному акті, що свідчить про відсутність передумов для ефективного функціонування ринку праці у торговельній сфері.

Зазначимо, що сфера торгівлі є однією із найбільш працемістких сфер господарської діяльності, а отже сьогодні особливої актуальності набуває трансформація системи вищої та професійно-технічної освіти у напрямку створення загальнорозвиваючої моделі підготовки спеціалістів, здатних швидко реагувати на зовнішні зміни. Підготовка якісно нових кадрів повинна відповідати сучасним вимогам розвитку торгівлі в умовах формування потужного внутрішнього ринку, зростання відкритості економіки України, вступу України до Світової організації торгівлі.

Література

1. Анопій В., Футало Т. Приєднання України до СОТ: Наслідки для внутрішньої торгівлі// Регіональна економіка. – 2004, №2. – С. 93-103.

2. Петрова І. Процес сегментації ринку праці України// Економіка України. – 1995, №9. – С. 52-61.

3. Богиня Д., Грішнова О. Основи економіки праці: Навч. посібник. – К.: Знання-прес, 2000. – 313 с.

4. Экономика труда и социально-трудовые отношения/ Под ред. Г.Г. Меликьяна, Р.П. Колосовой. – М.: Изд-во МГУ, Изд-во ЧеРе, 1996. – 623 с.

УДК 339.18

Викл. С.М. Ковальчук – Володимиро-Волинський
с.-г. технікум

РОЗВИТОК РОЗДРІБНОЇ ТОРГІВЛІ В УКРАЇНІ В УМОВАХ ТРАНСФОРМАЦІЇ ЕКОНОМІКИ

Розглядається суть, зміст і місце роздрібної торгівлі у системі торговельного обслуговування населення, висвітлюється сучасний стан та проблеми організації системи роздрібної торгівлі в умовах ринково орієнтованої економіки. Аналізуються основні напрямки удосконалення роздрібної торговельної мережі та процесів продажу товарів споживчого призначення у магазинах в умовах конкуренції.

Teacher C.M. Kovalchuk – agricultural technical school of Volodymyro-Volync'k

Development of retail trade in Ukraine in conditions of transition of economy

The essence, contents and place of retail trade in system of trade service of the population is considered, are considered a modern condition and problems of organization of system of retail trade in conditions of market economy. The basic directions of perfection of retail commercial network and processes of sale of consumer goods in shops in conditions of competitiveness are analyzed.

Процеси ринкового реформування народногосподарського комплексу України найбільш відчутно вплинули на розвиток сфери обігу товарів народного споживання, суб'єкти якої покликані забезпечувати двоєдине завдання: 1) доведення товарів як споживчих вартостей до кінцевих споживачів і 2) зміну форм вартості товарів із метою відшкодування витрат суспільної праці на їх створення. Реалізація обох зазначених цілей досягається шляхом продажу товарів у підприємствах роздрібної торгівлі, які мають забезпечувати якісне торговельне обслуговування населення країни, окремих регіонів і населених пунктів.

Питання теоретичного обґрунтування суті та принципів формування систем торговельного обслуговування та організації діяльності підприємств торгівлі були предметом розгляду таких відомих авторів, як М. Леві та Б.А. Вейтц [6], Л.А. Брагіна та Т.П. Данько [14], І.О. Бланк [2], Г. Джоунз [4], проте в їх працях досліджувався загальний комплекс діяльності торговельного підприємства (в т.ч. – роздрібного), натомість мало уваги приділялося питанням формування цілісної системи роздрібної торгівлі в умовах реформування економіки країни. У цьому напрямку досить цінними є праці таких авторів, як Ф.Г. Панкратов, Т.В. Серьогіна, В.К. Памбухчіянц [8, 9, 10], які зосереджували свою увагу на загальних питаннях організації торговельної діяльності і комплексі торгово-технологічних процесів підприємств торгівлі,